

בה א מיי מ"ו מהל
אסורי מונח ה"ב ב
סמג עשין ע"ט:

מוסף רש"י

ששי משמים את
הארץ כשחתות.
כפסיעותיו, ושי' לטון
האלה והשבר (ואיכ"ג)
הישיין אהל לבדו שורש
נמיסה (ויח"א) תלמים.
משמעות הממריש (שם).
שמעניקין
המה
קבוצתו, דומה שאלוה
זקב ועולה נתון הקיע
שם. מבורה. נטיש כל
זוג, מנוה לטון פרי
דכתיב (נבאלס ל) ולנה
ס: אלכי ממנה (בחוה)
ז"ב. על אהר משבעה
בארען. המה מנחון ונב
שבעה אשעש מתקם
במזרח י"ג כ"ב. כבשים
מחברו. י"ג כ"ב כשני
שמים (תמורה י"ד).

תוספות שאנ"ן

שלה לך אנשים לרעין
אני מצוה לך אבל יש הם
ומר שתשלחם כדכתיב
תקרבו אלי כלכם: וכי
ש אדם כי כלומר אם
זה הקב"ה [יהי מנחן]
ישלח לך רבד שסופו לבא
ידי הקלה. ויטב בעיני
דבר ולא בעיני המקום
במדרש רבה מפרש שא"ן
ענין משה לא הטיב אלא
ישלח לך רבד המורה לחיבור
זכור לי חבורך ואנסנו
נאות לו להחליבו בחר
בבקעה ואמר כיון שאין
יחה מעבד על ידי שלא
יעשה ממנו מה שארצה
לסותו לא אנסנו וכן היה
שמה סבור שאמר לו
שרי כיון שאהה מורה
שלוה מרגלים לא תשלח
יד וה"ק הכא ויטב
ענין הדבר שהייתי סבור
אתיחייב משלחה כי היה
יכס להאמין במקום ביה.
לא בעיני המקום
זהו גורל לפניו שתלחור
תבאו לידי הקלה. אי
יל דהמדר' חולק עם
למזר שלנו. מרגלים לא
יכבונו. באו אנו רוצה
יומר מרגלים ממש אלא
ותן שאלוה תחלה שילוח
הרגלים: שעה עצמו
יך משנאות של הקב"ה
כיצול כדאמר לקמן
פילו בעל הבית אינו
חול להוציא כליו ממש:
ועתה הארץ כשחתות
ומקום רגליו מעמיק
ארץ מרוב כבודו. ופ"ה
אי דמי לשחתות ונ"ל
שן עמודי שיש שהם
בדים ומקום מעמדם
כ"ר ל"ה. אלימא נבונה
מש. וחולק הלהמור על
מדרש דאיתא ההם מפני
ה זכו הנבונים לישב
ארגם מ"ו שנים יותר
מצרים שכבר שכבר
זקן אברהם אבינו שאמר

בחנייתן עברו. י"ל הראשונים לעולם כשהיו מגיעין לשפת עבר
השני לצד מערב היו הולכין למטה צידן ועושין מקום
מעמד לבאין אחריהם שהרי רוחב מחנה ישראל היה שנים עשר
מיל ורוחב הירדן כל היה כ"א הממדים אמה ומיל הוא אלפים אמה
וי"ל דדוקא בצורך ורוחב חנייתן נכנסו
צידן אצל לאחר ששכנסו צידן
נמשכו זה אלל זה והמלמו עמנו שאל
לא תאמר כן אלא כדרך חנייתן עמדו
צידן אס כן לא עמדו כולם צידן
בשעה שהנהיג יהושע עמהן שהרי
אמה מולא ברוחב שנים עשר מיל
מ"פ לרעועות רצונות ממדים אמה
כרוחב הירדן ואורך כל רעועה י"ב
מיל על רוחב ג' אמה ואס היה לך
להקיף אותן מ"פ לרעועות ממת ארצן
זו אלל זו היה אורכו קרוב לאלף ומ'
ל(ומ') פרסאות כצורך הירדן והירדן
לא נכרת כי אס עד ים הערבה ויולא
הוא ממערת פמיים שהוא בחלק דן
כדאיתא צ"פ מעשר צמחה (במדות
דף ט"ה). ואורך כל ארץ ישראל לא
היה כ"א מ' פרסאות ועוד הדיאך היו
יכולין לשמוע התנאים מפי יהושע
אלל ע"כ צידן לא היו עומדים כדרך
חנייתן אלל מנומלמין ומימה לר"י
נהי דרך חנייתן עברו מ"מ הלא
עמדו צידן עד שגמר יהושע התנאים
ונטלו האבנים ולא חזר לאיתנו עד
שעברו כולן אי"כ אותם ג' אמה של
ירדן ושהם זה שעברו היו המים
נגדשין ועולין יותר עד י"ב מיל וי"ל
אותו גוש שהיה מיומר על י"ב מיל
לא הגיע לכלל גובה מיל ולהכי לא
חשיב ליה: בזה אחר זה עברו.
תימה אי"כ אמאי תלי ליה ר' אלעזר
בקלות המים והלא אינו תליה אלל
צניכוב העברתם וי"ל דבתרמי פליגי
על מה שמשוה קלות האדם לקלות
המים אמר זה אינו שאפילו אס היו
עוצרין דרך חנייתן היו המים נגדשין
יותר ימי"ג מיל והוא לא אמר אלל
י"ב ועוד שזוה אחר זה עברו ועל
זה תמיה רבי אס צוה אחר זה עברו
מה קצנה שייך דקאמר שלם מאות
שלי חצונן גודל המים היו עוצרים
ברוחב חצי מיל שהוא אורך ג' מאות
חסר י"ב כ"ד שעתה י"ב לרעועות
מ"ב מיל על י"ב מיל וכל רעועה
ברוחב מיל ואורך י"ב מיל וכשחלפס
זו אלל זו בצורך יהיה אורך קמ"ד
מיל על רוחב מילין תחלוק רוחב
הרעועות ותלפפנה אורך יהיה אורך
רפ"ח מיל על רוחב חצי מיל והא
מנא ליה שך עברו ונראה דלר"א
צר שמעון לא עברו כלל דרך חנייתן
שהרי בשעת חנייתן היו מפחיתים מפני
שהיו נכונים אלהיים זה רחוק מזה
כדרך חנייתן שירות אצל כשעברו
נמשכו כולן זו אלל זו ושמא לא היה
כל ישראל כי אס ברוחב חצי מיל על
חצי מיל וכשעברו זה אחר זה כדרך
צני אדם העוצרין דרך שביל אחד
נעשרה צני אדם זה אלל זה יכול

ליות כשיעור ס' ריבוא ששהין בהעברתן כל כך: מר סבר אדם
ק"ה נראה דה"פ א"ע"פ שהדבר ידוע שמים קלים היינו דוקא כשהן
יודעין כתי דרך מרחקן אצל כלין שהיו נגדשין ועולין שיעור קלות מים
ושיעור קלות אדם שזה: אבותי בקשו עלי רחמים ואל"ת והאמר
צפרק מי שמתו (ברכות דף י"ח). דמייתי לא ידעין מידי ומשמע דמסקנא
להן שך נתפללו והכי אמר צפרק שני דמעניט (דף ט"ו). למה יולאין לנית הקצרות כדי שיבקשו עליהם ממים רחמים וכן צפרקי
דמקדיסו(ט) בעודל דרבי מנא דאשמעתא אמרתא דלבויה: ואמר רב אריא ואיתימא רבה בר בר חנין שההלך להביא כבשים
מחברון (ט) ותניא "אילים ממואב כבשים
רעיא ושמן קניינא "ויישבו מתוך הארץ
ויילכו

ולדברי ר"א צר שמעון. דלמר יותר משלם מאות מיל צוה אחר זה
עברו אס אחר אס נמלכו שזהו הרבה לעבור דלי חנייתן עברו
משום קולא דמים מאלס לא נגבהין כל כך: מים קלים. הרבה הם
קלים מן האדם. ומר סבר אדם קל לרוח אמת המים: מדעתך. הני
איני מנוה אותן אצל ישראל הני
אומרים לך כדכתיב (דברים ה) ותקרבון
אלי כולכם וגו' הני איני מעבד על
ידך: כלום יש אדם. כלומר אס
הקצ"ה צוה כלום היה אומר לו
לעשות דבר שסופו לצא לידי תקלה:
לבושה של ארץ ישראל. (ט) אותה
שאלה שאלו תמילה שלוח המרגלים:
(לא עלס בידיו. אין אנו יודעין
לדרוש): ספר דבריו. הכתיב ועשה
שנאלו [של הקצ"ה] גדלי: ששעה
שנאלו של הקצ"ה מך. מלס כדלמרי'
לקמן [לה]. אפילו צעל הצית אינו יכול
להוליא כליו ממש: שהסביא דבריו.
ולא אמרן כמות שאן: שפיטע. דליג
שלא אמרן כאשר הם: יהושע. לא
הולך לילך שכר ניקש עליו משה
רמזים: ופינו דכתיב ועבדי כלל וגו'.
והביאומיו אל הארץ אשר צא שמה
והיא חברון כדכתיב (יהושע ה) ותן
את חברון לכלל ש"מ כלל הוא דליל
לחברון: מיומן. נגור שבהס כמו שז'
הימין חסובה מן השמאל: ששעה אס
הארץ כשחיתום. שמקום רגליו מעמיק
כארץ מרוז כצודו ויכר שס כגומל
וכשחמ. ולשון ששי לא פורש לנו מאי
דמי לשחיתות ונראה לשון עמודי י"ג שס
שהס כצדיים ותקום מעמדם ניכר:
תלמים. כחלס הממרישה שמעלה
הספר ומעמיק צארך: שהיו מעניקים
אס החמה בקומתן. מרוז גובה קומתן
דומין כאליו אוראס נוקב ועוקב צנקב
שהחמה יולאה צו: לצנו קטן. כעני
קטן הצנים על חס היה ונאמרים שני
לצנים: מנונס. לשון אצנה ממנה
(בראשית טו). כלומר מיושבת צפירות:
טרשים. סלעים שאין עושין פירות
כארץ לחה: דקברי צה שצני. לא
גרסינן מ"ט. אלל ה"ק ותעד דערשין
היא ולינה ראויה לפירות ככל שאר
הארץ לפיכך יתווה לקצרות ממים:
כי היו מצונו. שיו. של מלך ישראל
שזולמים(ט) אל פרעה לעזור לו על מלך
אשור. אלמא פרעה צלוען יתיב ושס
הולכין לבקשו: אלכס נא ואשגס אה
נדרי (ט). אלכס נא בחברון ואשגס
הגדר שגדרתי בגשור כדכתיב בתריה
כי נדר נדר עבדך צצנתי בגשור
ובחברון מאי צני והלא לא היה שס
המוזב כי אס נגנעון: להביא כבשים
לעולה. דלמר מר צמס' מנחות כבשים
מחברון אלמא ארץ מרעה היתה:
מינס. כלומר מתושבתת אמה מסייעני
שלא היתה משונה לזרע כאשר הארץ
מאלמר שהיא צת טרשים כדלמרי' צבא
מזיעא צהשכר (דף ט"ב). ולי ארעא
דמחזקא בגרונדי (ט) היא שיהס
משלמין: דקלישא ארעא. עפר של
טרשים דק וקלוש ומועט הוא ומתוך

כחנייתן עברו לדברי רבי אלעזר בר' שמעון
בוה אחר זה עברו וחד אמר בין מר ובין מר
כחנייתן עברו מר סבר אדם קל ומר סבר
מים קלים ישלח לך אנשים אמר ריש לקיש
שלח לך מדעתך וכי אדם זה בורר חלק רע
לעצמו והיינו דכתיב "ויטב בעיני הרבר
(ט) אמר ריש לקיש בעיני ולא בעיניו של מקום
ויחפרו לנו את הארץ אמר ר' חייא בר אבא
מרגלים לא נתכוונו אלא לבושתה של ארץ
ישראל כתיב הכא ויחפרו לנו את הארץ
וכתיב החם וחפרה הלבנה ובושה החמה
וגו' ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן
זכור אמר רבי יצחק דבר זה מסורת בידינו
מאבותינו מרגלים על שם מעשיהם נקראו
ואנו לא עלתה בידינו אלא אחד סתור בן
מיכאל סתור שסתור מעשיו של הקב"ה
מיכאל שעשה עצמו מך אמר רבי יוחנן אף
אנו נאמר נחבי בן ופסי נחבי שהחביא דבריו
של הקב"ה ופסי שפיסע על מדותיו של
הקב"ה ויעלו נגנב ויבא עד חברון ויבאו
מבעי ליה אמר רבא מלמד שפירש כלב
מעצת מרגלים והלך וגשתמח על קברי
אבות אמר להן אבותי בקשו עלי רחמים
שאנצל מעצת מרגלים יהושע כבר בקש
משה עליו רחמים שנאמר ויקרא משה
להושע בן נון יהושע יה וישעך מעצת מרגלים
והיינו דכתיב "ועבדי כלל עקב היתה רוח
אחרת עמו וגו' ושם אחימז ששי ותלמי וגו'
(ט) אחימז מיומן שבאחיו ששי משמים את
הארץ כשחתות תלמי משמים את הארץ
תלמים תלמים ד"א אחימז בנה ענת ששי בנה
אלש תלמי בנה תלבוש ילידי הענק
שמעניקין חמה בקומתן (ט) וחברון שבע שנים
נבנתה [מאי נבנתה] אילימא נבנתה ממש
אפשר אדם בונה בית לבנו קודם לבנו
גדול דכתיב "ובני חם כוש ומצרים וגו' אלא
שהיתה מבונה על אחד משבעה בצוען ואין
לך מרשים ככל א"י יתר מחברון (ט) (משום)
דקברי בה שיכבי ואין לך מעולה ככל
הארצות יתר מארץ מצרים שנאמר "בגן ה'
כארץ מצרים ואין לך מעולה ככל ארץ
מצרים יתר מצוען דכתיב "כי היו בצוען
שריו ואפילו הכי חברון מבונה אחד משבעה
בצוען וחברון מרשים הוי והא כתיב "ויהי
מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך
אלכה נא וגו' ואמר (ט) רב אריא ואיתימא
רבה בר בר חנין שההלך להביא כבשים
מחברון (ט) ותניא "אילים ממואב כבשים
מחברון מינה קניינא דקלישא ארעא עברת
רעיא ושמן קניינא "ויישבו מתוך הארץ
ויילכו

מסורת הש"ס
(א) יומא י. (ב) כמות קיב.
(ג) סיל ל"ג רש"י.
(ד) [תמורה י': ע"ש].
(ה) מנחות (ט, י) וביה מנזר
הכא שגריא כשס.
(ו) [שולחן. רש"י].
(ז) [רש"י]. (ח) רש"י מ"ו.
(ט) כ"א מ"ב. (י) ד"י ע"ש.
העני ומתוה ל"ב.
(ל) [מעניט כנ"ן].

תורה אור השלם
1. שלח לך אנשים
אשר ידעו את ארץ בנין
אשר אני נתן לבני
ישראל איש אהר אש
אחד למשה אבותי
התשלחו כל נשיא בהם:
במדבר י"ב
2. ויטב בעיני הרבר
ונאקח מבם שנים עשר
אנשים איש אחד
לשבעה: דברים א כג
3. ותקרבון אלי כלכם
ותאמרו ושלחה אנשים
לפנינו ויחפרו לנו את
הארץ וישבו איתנו דבר
את הדרך אשר נעלה
בה ואת הערים אשר
נבא אליהן:
דברים א ככ
4. וחפרה הלבנה ובושה
החמה ילך מלך ין צבאות
בהר ציון ויבדילשלם ונגד
זקניו כבודו:
ישעיהו כד כג
5. ואלה שמותם למשה
ראובן שמוע בן אפרו:
במדבר י"ג ד
6. למשה אשר סתור בן
מייכאל: במדבר י"ג י
7. ויעלו נגנב ויבא עד
חברון ושם אחימז ששי
ותלמי ילידי הענק
והכרוו שבע שנים
נבנתה לפני צען
במצרים:
8. אלה שמות האנשים
אשר שלח משה לחתר
את הארץ ויקרא משה
להושע בן נון יהושע:
במדבר י"ג טו
9. ועבדי כלב עקב
היתה רוח אחרת עמו
וימלא אהרל וביבאותו
אל הארץ אשר בא
שמה וירעו יושביה:
במדבר י"ד די
10. ובני חם כוש
ומצרים ופוט וקנען:
בראשית י' ו
11. וישא לוט את עיניו
וירא את כל כבוד הירדן
כי כלה משקה לפני
שחת ין את סד ואת
עמרה כגון ין כארץ
מצרים באבא צער:
בראשית י"ג י
12. כי הוי בצען שריו
ומלאכיו חס יגיע:
ישעיהו ל' ד
13. ויהי מקץ ארבעים
שנה ויאמר אבשלום אל
המלך אלכה נא ואשגס
את נדרי אשר נדרתי לך
שמואל ב טו ז
14. וישבו מתוך הארץ
מקץ ארבעים יום:
במדבר י"ג כה

גהות הב"ח

(א) גמי ויעני צעני דכתיב
ואמר ר"ל: (ב) רש"י ל"ה
לבושה וכו' איתן שאלו
לצ"ח ומינת שאלה ממק:
(ג) ר"ה אלכס נא ואשגס
אח מרי אשר נדרתי
לה: בחברון אלכס נא:

כך לא היו מורשים וזורעים אותה תצוהה מאלל אדם: ועבדה רעיא.
מלמחת ומעלה עשבים ואולכים האלן: ושמן קניינא. המקנה האלן
שכן דרך האלן להשזית צארך יבשה וטרשים יותר מאלר תמה:
וילכו

כך לא היו מורשים וזורעים אותה תצוהה מאלל אדם: ועבדה רעיא.
מלמחת ומעלה עשבים ואולכים האלן: ושמן קניינא. המקנה האלן
שכן דרך האלן להשזית צארך יבשה וטרשים יותר מאלר תמה:
וילכו

כך לא היו מורשים וזורעים אותה תצוהה מאלל אדם: ועבדה רעיא.
מלמחת ומעלה עשבים ואולכים האלן: ושמן קניינא. המקנה האלן
שכן דרך האלן להשזית צארך יבשה וטרשים יותר מאלר תמה:
וילכו

כך לא היו מורשים וזורעים אותה תצוהה מאלל אדם: ועבדה רעיא.
מלמחת ומעלה עשבים ואולכים האלן: ושמן קניינא. המקנה האלן
שכן דרך האלן להשזית צארך יבשה וטרשים יותר מאלר תמה:
וילכו

כך לא היו מורשים וזורעים אותה תצוהה מאלל אדם: ועבדה רעיא.
מלמחת ומעלה עשבים ואולכים האלן: ושמן קניינא. המקנה האלן
שכן דרך האלן להשזית צארך יבשה וטרשים יותר מאלר תמה:
וילכו

כך לא היו מורשים וזורעים אותה תצוהה מאלל אדם: ועבדה רעיא.
מלמחת ומעלה עשבים ואולכים האלן: ושמן קניינא. המקנה האלן
שכן דרך האלן להשזית צארך יבשה וטרשים יותר מאלר תמה:
וילכו

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

(ב) ס"א דחייב ליהושע, (ג) ופי' להי קרי להי קרי קטעה לפי שקטלו משנה יהושע כלומר ראש שמו קטעו לפי שהיה אוח קטעה אלו. ערוך ערך רש (ב, ג) (מנחות ג: ערוך) (ד) ופי' פס"ז דהכלה ומו"ס ערוך טו: ד"ה אל קרי וכו' וכן בשאלות (לפ"ה) (ט) ע"ב כ"ב טו: (ו) פתנית כו. פתהרין (ז) ק"ד: (ח) ס"א הלילה ליל (ט) רש"י ג"ל אלל מניח (י) רש"י (י"ג) אלל אחר ד"ה בעל (כ) ונמכר יג: (ל) כ"י ש"ל, (מ) רש"י (נ) (ס) וכו'.

גילוי הש"ס

גם זמירות שזאמר וכו'. ע"י ערוכין י"ח ע"ג ובמחש"ס ג"ח ס"ט:

מוסף רש"י

בעל הבית. קטעו כיון הוא (מנחות ג: ערוכין י"ח). שמתו מיתה משונה. בלחם משה ההנהגה להם, מזה נגד משה, הם נשאו נשואין ומתכבד לזו"מ כו', כן נאמר נמנפה ולא נקט, וזה לפי ה' בלחם ההנהגה להם על פי ממוני להם הקב"ה שאל מולד מזה נגד משה (במדבר י"ז).

תוספות שאנץ

לו נשאו אלהים אתה בתוכו: וילכו יחדיו (ל"ג) וכו' (אלא) וילכו יחדיו הוא כיון דבתיב וישבו לא היה לה לזמי"א אלא ויבאו אל משה: ראש קטיעא מי שאין לו בניו לטעול חלק בארץ הוא יורב בפניו: אל תקרי ממנו ל"ג שאין הפרש ממנו דיידי אביו נח דרביבין ל"ה. וא"ר אמרנן נח נפשיש שלא גזון וכו' עליהם. והיינו דאמר אוב כימי משה היה והיינו דכתיב ה"ש בן עז (אם) [ע"פ] הוא איוב כלומר הערנו חי ולמה קרא ע"ז שהיה גזון עליהם בכוונתו כע"ז: ה"ג ולא היה כי הווי מברי ואכלי. כי הווי מוריים מברין מלאכל סעודת אבליהם כשחזרין וכו' הקבר דאמר לעיל בכל דוכתא דעמו שכיב ששכא מיניהו: כד חזנהו מרגלים והווי יראים לעמוד בפניהם סלקי ירחבי בלילנות. לקומצו איתא במדרש מעשה בחתו של ענה שהלכה לפרסד אביה ולקטה ומן חן האילן וזרקת הקליפת והיה שם אחד מן המרגלים ונכנס בתוכה והיתה יראה פן יכוא אביה בפרסד ויראה הקליפה ונטלה הקליפה וזרקת חן מן הפרסד ויצא המרגל משם וחזק לו: במנפה. מרלא כתיב במנפה משמע במיתה מיוחדת ומשונה: באסכרה. שהיא באה על לשון הרע. וכיון שעלה אחרון שבשארל כו'. ספיה דבריהו' דלעיל היא אלא איירי דנתא בה ומכאן אתה מחשב לאשכול נקט לפרשת מרגלי' הכא ואחר כך חזרו לדיבורו: נמצא ארון ונושאו וכתבים מצד אחד כו'. דאי"ר דההוא קרא דויהי באשר תמו כל העובדים לעבור קדים דמשמע דהאי נתקו רגלי הכהנים בעבר השני (א) ולא נפקי להו מן הירדן דכתיב ויעבור ארון ה' והכהנים לפני העם וכשעברו כל העם וכשעברו ויעבור ארון ה' ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון בריה' ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מי הירדן למקוםם וילכו כחמול שלשום על כל גדותיה: והיישע ר"ח

וילכו ויבאו. לא גרסינן וכתיב (א) [אלא] וילכו ימירא הוא כיון דכתיב (א) [לעיל] וישבו לא היה ליה למימר אלא ויבאו אל משה וגו': מקיש הליכותם. הלהו לומר לביאתם: אף הליכותם בעלמא רעם. שמתחילה להוליא דבה נכתובו: אינו מספיקים. שמתחילין אותן השומעין כדלפין

לפיקר אומר דבר אמת תחילה כדי שילמניו. ואף מרגלים לכן פתחו בנפתח הארץ תחילה: ויפס. שימקן: אל משה. דנדרים שהתחיל לדבר במשה והיו סבורים שנגזמו ורואה לספר: ספיקים דנדרים. כדמפרש ואזיל: דחייבו. כלל ליהושע שרצה לדבר ושתקוהו דנפיה ואחרו לו ראש הקטועו ידבר מי שרצו קטוע שאין לו בניו לטעול חלק בארץ הוא ידבר בפניו: והסמין לי. משתקין אותי: עלה נעלה. אף לשמים אם יזוה עלינו: ממנו. מן הקב"ה: אל סקרי לא גרם שאין הפרש קרייה בין ממנו הנאמר על יחיד ספק דנדרים עליו לממנו של רבים שמתקיים על עממן: אינו יכול להוילא כליו. אם הפקידים

ס"ט: בעל הבית. ארון העולם: אני חשכיה לטובה. שהרשעים נה להם כאלוהי יושביה שמתים נה מדי: סביב איוב. שלא תגין זכותו עליהם. והיינו דקאמר כלל סר כלם מעליהם: ה"ג ולא היה הווי מברי אכילי סופי ארזי הווי היו נראים כהן שקריים דליניהו שמעיהו לאמוריים שקרין אותן מגדים די הווי אמוריים מברין את אכיליהם כשחזרין מן הקבר כדלמך לעיל דכל היכל דעמו שכיב חשיבא מנייהו ומכרין לבלל סעודה לנחמו תומי ארזי הווי מברי להו: וכדאמרינן. והם יראים לעמוד לפניו סלקי ויחבי בלילי: וורקוס כלפי מעלה. שדי' לרגוס אותם [וקאין] נמי אכזרד ה': כנפסה. מללל קרינן נפסה נמנע משמע צמיונות ורלויה להם נמדה כנגד מדה: כפסכרה מסו. שהיא צאה על לשון הרע כדלמרינן בנמנה מליקין (שנת דף ג:): וכיון שעלה כו'. ספיה דנדריתא דלעיל היא אלא איירי דנתא בה ומכאן אתה מחשב לאשכול נקט לה לפרשת מרגלים הכל: שכו המים

באבנים וכתובי' וכבוד ה' נראה באלה מועד אמר רבי חייא בר אבא מלמד מעלה וימותו האנשים מוציא דבת הארץ רעה במנפה אמר רבי שמעון בן לקיש שמתו מיתה משונה אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא מלמד שגשטרבב לשונם ונפל על טיבורם והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם ומטיבורם ונכנסות בלשונם ורב נחמן בר יצחק אמר באסכרה מתו: וכיון שעלה האחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים למקומן שנאמר ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון בריה' ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מי הירדן למקוםם וילכו כחמול שלשום על כל גדותיה: והיישע ר"ח

באבנים וכתובי' וכבוד ה' נראה באלה מועד אמר רבי חייא בר אבא מלמד מעלה וימותו האנשים מוציא דבת הארץ רעה במנפה אמר רבי שמעון בן לקיש שמתו מיתה משונה אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא מלמד שגשטרבב לשונם ונפל על טיבורם והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם ומטיבורם ונכנסות בלשונם ורב נחמן בר יצחק אמר באסכרה מתו: וכיון שעלה האחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים למקומן שנאמר ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון בריה' ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מי הירדן למקוםם וילכו כחמול שלשום על כל גדותיה: והיישע ר"ח

באבנים וכתובי' וכבוד ה' נראה באלה מועד אמר רבי חייא בר אבא מלמד מעלה וימותו האנשים מוציא דבת הארץ רעה במנפה אמר רבי שמעון בן לקיש שמתו מיתה משונה אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא מלמד שגשטרבב לשונם ונפל על טיבורם והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם ומטיבורם ונכנסות בלשונם ורב נחמן בר יצחק אמר באסכרה מתו: וכיון שעלה האחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים למקומן שנאמר ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון בריה' ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מי הירדן למקוםם וילכו כחמול שלשום על כל גדותיה: והיישע ר"ח

באבנים וכתובי' וכבוד ה' נראה באלה מועד אמר רבי חייא בר אבא מלמד מעלה וימותו האנשים מוציא דבת הארץ רעה במנפה אמר רבי שמעון בן לקיש שמתו מיתה משונה אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא מלמד שגשטרבב לשונם ונפל על טיבורם והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם ומטיבורם ונכנסות בלשונם ורב נחמן בר יצחק אמר באסכרה מתו: וכיון שעלה האחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים למקומן שנאמר ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון בריה' ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מי הירדן למקוםם וילכו כחמול שלשום על כל גדותיה: והיישע ר"ח

באבנים וכתובי' וכבוד ה' נראה באלה מועד אמר רבי חייא בר אבא מלמד מעלה וימותו האנשים מוציא דבת הארץ רעה במנפה אמר רבי שמעון בן לקיש שמתו מיתה משונה אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא מלמד שגשטרבב לשונם ונפל על טיבורם והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם ומטיבורם ונכנסות בלשונם ורב נחמן בר יצחק אמר באסכרה מתו: וכיון שעלה האחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים למקומן שנאמר ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון בריה' ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מי הירדן למקוםם וילכו כחמול שלשום על כל גדותיה: והיישע ר"ח

באבנים וכתובי' וכבוד ה' נראה באלה מועד אמר רבי חייא בר אבא מלמד מעלה וימותו האנשים מוציא דבת הארץ רעה במנפה אמר רבי שמעון בן לקיש שמתו מיתה משונה אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא מלמד שגשטרבב לשונם ונפל על טיבורם והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם ומטיבורם ונכנסות בלשונם ורב נחמן בר יצחק אמר באסכרה מתו: וכיון שעלה האחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים למקומן שנאמר ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון בריה' ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מי הירדן למקוםם וילכו כחמול שלשום על כל גדותיה: והיישע ר"ח

באבנים וכתובי' וכבוד ה' נראה באלה מועד אמר רבי חייא בר אבא מלמד מעלה וימותו האנשים מוציא דבת הארץ רעה במנפה אמר רבי שמעון בן לקיש שמתו מיתה משונה אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא מלמד שגשטרבב לשונם ונפל על טיבורם והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם ומטיבורם ונכנסות בלשונם ורב נחמן בר יצחק אמר באסכרה מתו: וכיון שעלה האחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים למקומן שנאמר ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון בריה' ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מי הירדן למקוםם וילכו כחמול שלשום על כל גדותיה: והיישע ר"ח

וילכו ויבאו א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מקיש הליכה לביאה מה ביאה בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה ויוספרו לו ויאמרו באנו וגו' וכתוב אפס כי עז העם אמר רבי יוחנן (סימן) אמ"ת לכו"ו לוי"ה) משום ר"מ כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו ויהוה כלב את העם אל משה אמר רבה שהסיתו בדברים פתח יהושע דקא משתעי אמרי ליה דין ראש קטיעה ימלל אמר אי משתעינא אמרי בי מילתא וחסמין לי אמר להן וכו' זו בלבד עשה לנו בן עמרם סברי בגנותיה קא משתעי אישתיקו אמר להו הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והאכילנו את המן אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו עלה נעלה וירשנו אותה וגו' והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל וגו' אמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה כי חזק הוא ממנו א"ל תקרי ממנו אלא ממנו כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם ארץ אוכלת יושביה היא דרש רבא אמר הקב"ה אני חשבתיה לטובה והם חשבו לרעה אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מת חשיבא דידהו כי היכי דניטרודו ולא לשאלו אבתריהו ואיכא דאמרי איוב נח נפשיה ואטרידו כולי עלמא בהספידא הם חשבו לרעה ארץ אוכלת יושביה היא וגו' בעינינו כחגבים וכן היינו וגו' אמר רב משרשיא מרגלים שקרי הווי בשלמא וגו' בעינינו כחגבים לחיי אלא וכן היינו בעיניהם מנא הווי ידעי ולא היא כי הווי מברי אבילי תותי ארזי הווי מברי וכי חזינהו סלקו יתבי באילני שמעי דקאמרי קחזינן אינשי דדמו לקמצי באילני ורשאי כל העדה ויתנו את קולם ויכבו אמר רבה אמר רבי יוחנן אותו היום [ערב] תשעה באב היה אמר הקב"ה הן בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות ויאמרו כל העדה לרגום אותם

וילכו ויבאו א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מקיש הליכה לביאה מה ביאה בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה ויוספרו לו ויאמרו באנו וגו' וכתוב אפס כי עז העם אמר רבי יוחנן (סימן) אמ"ת לכו"ו לוי"ה) משום ר"מ כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו ויהוה כלב את העם אל משה אמר רבה שהסיתו בדברים פתח יהושע דקא משתעי אמרי ליה דין ראש קטיעה ימלל אמר אי משתעינא אמרי בי מילתא וחסמין לי אמר להן וכו' זו בלבד עשה לנו בן עמרם סברי בגנותיה קא משתעי אישתיקו אמר להו הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והאכילנו את המן אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו עלה נעלה וירשנו אותה וגו' והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל וגו' אמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה כי חזק הוא ממנו א"ל תקרי ממנו אלא ממנו כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם ארץ אוכלת יושביה היא דרש רבא אמר הקב"ה אני חשבתיה לטובה והם חשבו לרעה אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מת חשיבא דידהו כי היכי דניטרודו ולא לשאלו אבתריהו ואיכא דאמרי איוב נח נפשיה ואטרידו כולי עלמא בהספידא הם חשבו לרעה ארץ אוכלת יושביה היא וגו' בעינינו כחגבים וכן היינו וגו' אמר רב משרשיא מרגלים שקרי הווי בשלמא וגו' בעינינו כחגבים לחיי אלא וכן היינו בעיניהם מנא הווי ידעי ולא היא כי הווי מברי אבילי תותי ארזי הווי מברי וכי חזינהו סלקו יתבי באילני שמעי דקאמרי קחזינן אינשי דדמו לקמצי באילני ורשאי כל העדה ויתנו את קולם ויכבו אמר רבה אמר רבי יוחנן אותו היום [ערב] תשעה באב היה אמר הקב"ה הן בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות ויאמרו כל העדה לרגום אותם

וילכו ויבאו א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מקיש הליכה לביאה מה ביאה בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה ויוספרו לו ויאמרו באנו וגו' וכתוב אפס כי עז העם אמר רבי יוחנן (סימן) אמ"ת לכו"ו לוי"ה) משום ר"מ כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו ויהוה כלב את העם אל משה אמר רבה שהסיתו בדברים פתח יהושע דקא משתעי אמרי ליה דין ראש קטיעה ימלל אמר אי משתעינא אמרי בי מילתא וחסמין לי אמר להן וכו' זו בלבד עשה לנו בן עמרם סברי בגנותיה קא משתעי אישתיקו אמר להו הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והאכילנו את המן אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו עלה נעלה וירשנו אותה וגו' והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל וגו' אמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה כי חזק הוא ממנו א"ל תקרי ממנו אלא ממנו כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם ארץ אוכלת יושביה היא דרש רבא אמר הקב"ה אני חשבתיה לטובה והם חשבו לרעה אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מת חשיבא דידהו כי היכי דניטרודו ולא לשאלו אבתריהו ואיכא דאמרי איוב נח נפשיה ואטרידו כולי עלמא בהספידא הם חשבו לרעה ארץ אוכלת יושביה היא וגו' בעינינו כחגבים וכן היינו וגו' אמר רב משרשיא מרגלים שקרי הווי בשלמא וגו' בעינינו כחגבים לחיי אלא וכן היינו בעיניהם מנא הווי ידעי ולא היא כי הווי מברי אבילי תותי ארזי הווי מברי וכי חזינהו סלקו יתבי באילני שמעי דקאמרי קחזינן אינשי דדמו לקמצי באילני ורשאי כל העדה ויתנו את קולם ויכבו אמר רבה אמר רבי יוחנן אותו היום [ערב] תשעה באב היה אמר הקב"ה הן בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות ויאמרו כל העדה לרגום אותם

וילכו ויבאו א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מקיש הליכה לביאה מה ביאה בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה ויוספרו לו ויאמרו באנו וגו' וכתוב אפס כי עז העם אמר רבי יוחנן (סימן) אמ"ת לכו"ו לוי"ה) משום ר"מ כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו ויהוה כלב את העם אל משה אמר רבה שהסיתו בדברים פתח יהושע דקא משתעי אמרי ליה דין ראש קטיעה ימלל אמר אי משתעינא אמרי בי מילתא וחסמין לי אמר להן וכו' זו בלבד עשה לנו בן עמרם סברי בגנותיה קא משתעי אישתיקו אמר להו הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והאכילנו את המן אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו עלה נעלה וירשנו אותה וגו' והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל וגו' אמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה כי חזק הוא ממנו א"ל תקרי ממנו אלא ממנו כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם ארץ אוכלת יושביה היא דרש רבא אמר הקב"ה אני חשבתיה לטובה והם חשבו לרעה אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מת חשיבא דידהו כי היכי דניטרודו ולא לשאלו אבתריהו ואיכא דאמרי איוב נח נפשיה ואטרידו כולי עלמא בהספידא הם חשבו לרעה ארץ אוכלת יושביה היא וגו' בעינינו כחגבים וכן היינו וגו' אמר רב משרשיא מרגלים שקרי הווי בשלמא וגו' בעינינו כחגבים לחיי אלא וכן היינו בעיניהם מנא הווי ידעי ולא היא כי הווי מברי אבילי תותי ארזי הווי מברי וכי חזינהו סלקו יתבי באילני שמעי דקאמרי קחזינן אינשי דדמו לקמצי באילני ורשאי כל העדה ויתנו את קולם ויכבו אמר רבה אמר רבי יוחנן אותו היום [ערב] תשעה באב היה אמר הקב"ה הן בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות ויאמרו כל העדה לרגום אותם

וילכו ויבאו א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מקיש הליכה לביאה מה ביאה בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה ויוספרו לו ויאמרו באנו וגו' וכתוב אפס כי עז העם אמר רבי יוחנן (סימן) אמ"ת לכו"ו לוי"ה) משום ר"מ כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו ויהוה כלב את העם אל משה אמר רבה שהסיתו בדברים פתח יהושע דקא משתעי אמרי ליה דין ראש קטיעה ימלל אמר אי משתעינא אמרי בי מילתא וחסמין לי אמר להן וכו' זו בלבד עשה לנו בן עמרם סברי בגנותיה קא משתעי אישתיקו אמר להו הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והאכילנו את המן אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו עלה נעלה וירשנו אותה וגו' והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל וגו' אמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה כי חזק הוא ממנו א"ל תקרי ממנו אלא ממנו כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם ארץ אוכלת יושביה היא דרש רבא אמר הקב"ה אני חשבתיה לטובה והם חשבו לרעה אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מת חשיבא דידהו כי היכי דניטרודו ולא לשאלו אבתריהו ואיכא דאמרי איוב נח נפשיה ואטרידו כולי עלמא בהספידא הם חשבו לרעה ארץ אוכלת יושביה היא וגו' בעינינו כחגבים וכן היינו וגו' אמר רב משרשיא מרגלים שקרי הווי בשלמא וגו' בעינינו כחגבים לחיי אלא וכן היינו בעיניהם מנא הווי ידעי ולא היא כי הווי מברי אבילי תותי ארזי הווי מברי וכי חזינהו סלקו יתבי באילני שמעי דקאמרי קחזינן אינשי דדמו לקמצי באילני ורשאי כל העדה ויתנו את קולם ויכבו אמר רבה אמר רבי יוחנן אותו היום [ערב] תשעה באב היה אמר הקב"ה הן בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות ויאמרו כל העדה לרגום אותם

וילכו ויבאו א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מקיש הליכה לביאה מה ביאה בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה ויוספרו לו ויאמרו באנו וגו' וכתוב אפס כי עז העם אמר רבי יוחנן (סימן) אמ"ת לכו"ו לוי"ה) משום ר"מ כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו ויהוה כלב את העם אל משה אמר רבה שהסיתו בדברים פתח יהושע דקא משתעי אמרי ליה דין ראש קטיעה ימלל אמר אי משתעינא אמרי בי מילתא וחסמין לי אמר להן וכו' זו בלבד עשה לנו בן עמרם סברי בגנותיה קא משתעי אישתיקו אמר להו הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והאכילנו את המן אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו עלה נעלה וירשנו אותה וגו' והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל וגו' אמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה כי חזק הוא ממנו א"ל תקרי ממנו אלא ממנו כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם ארץ אוכלת יושביה היא דרש רבא אמר הקב"ה אני חשבתיה לטובה והם חשבו לרעה אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מת חשיבא דידהו כי היכי דניטרודו ולא לשאלו אבתריהו ואיכא דאמרי איוב נח נפשיה ואטרידו כולי עלמא בהספידא הם חשבו לרעה ארץ אוכלת יושביה היא וגו' בעינינו כחגבים וכן היינו וגו' אמר רב משרשיא מרגלים שקרי הווי בשלמא וגו' בעינינו כחגבים לחיי אלא וכן היינו בעיניהם מנא הווי ידעי ולא היא כי הווי מברי אבילי תותי ארזי הווי מברי וכי חזינהו סלקו יתבי באילני שמעי דקאמרי קחזינן אינשי דדמו לקמצי באילני ורשאי כל העדה ויתנו את קולם ויכבו אמר רבה אמר רבי יוחנן אותו היום [ערב] תשעה באב היה אמר הקב"ה הן בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות ויאמרו כל העדה לרגום אותם

וילכו ויבאו א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מקיש הליכה לביאה מה ביאה בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה ויוספרו לו ויאמרו באנו וגו' וכתוב אפס כי עז העם אמר רבי יוחנן (סימן) אמ"ת לכו"ו לוי"ה) משום ר"מ כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו ויהוה כלב את העם אל משה אמר רבה שהסיתו בדברים פתח יהושע דקא משתעי אמרי ליה דין ראש קטיעה ימלל אמר אי משתעינא אמרי בי מילתא וחסמין לי אמר להן וכו' זו בלבד עשה לנו בן עמרם סברי בגנותיה קא משתעי אישתיקו אמר להו הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והאכילנו את המן אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו עלה נעלה וירשנו אותה וגו' והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל וגו' אמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה כי חזק הוא ממנו א"ל תקרי ממנו אלא ממנו כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם ארץ אוכלת יושביה היא דרש רבא אמר הקב"ה אני חשבתיה לטובה והם חשבו לרעה אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מת חשיבא דידהו כי היכי דניטרודו ולא לשאלו אבתריהו ואיכא דאמרי איוב נח נפשיה ואטרידו כולי עלמא בהספידא הם חשבו לרעה ארץ אוכלת יושביה היא וגו' בעינינו כחגבים וכן היינו וגו' אמר רב משרשיא מרגלים שקרי הווי בשלמא וגו' בעינינו כחגבים לחיי אלא וכן היינו בעיניהם מנא הווי ידעי ולא היא כי הווי מברי אבילי תותי ארזי הווי מברי וכי חזינהו סלקו יתבי באילני שמעי דקאמרי קחזינן אינשי דדמו לקמצי באילני ורשאי כל העדה ויתנו את קולם ויכבו אמר רבה אמר רבי יוחנן אותו היום [ערב] תשעה באב היה אמר הקב"ה הן בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות ויאמרו כל העדה לרגום אותם

וילכו ויבאו א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מקיש הליכה לביאה מה ביאה בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה ויוספרו לו ויאמרו באנו וגו' וכתוב אפס כי עז העם אמר רבי יוחנן (סימן) אמ"ת לכו"ו לוי"ה) משום ר"מ כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו ויהוה כלב את העם אל משה אמר רבה שהסיתו בדברים פתח יהושע דקא משתעי אמרי ליה דין ראש קטיעה ימלל אמר אי משתעינא אמרי בי מילתא וחסמין לי אמר להן וכו' זו בלבד עשה לנו בן עמרם סברי בגנותיה קא משתעי אישתיקו אמר להו הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והאכילנו את המן אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו עלה נעלה וירשנו אותה וגו' והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל וגו' אמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה כי חזק הוא ממנו א"ל תקרי ממנו אלא ממנו כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם ארץ אוכלת יושביה היא דרש רבא אמר הקב"ה אני חשבתיה לטובה והם חשבו לרעה אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מת חשיבא דידהו כי היכי דניטרודו ולא לשאלו אבתריהו ואיכא דאמרי איוב נח נפשיה ואטרידו כולי עלמא בהספידא הם חשבו לרעה ארץ אוכלת יושביה היא וגו' בעינינו כחגבים וכן היינו וגו' אמר רב משרשיא מרגלים שקרי הווי בשלמא וגו' בעינינו כחגבים לחיי אלא וכן היינו בעיניהם מנא הווי ידעי ולא היא כי הווי מברי אבילי תותי ארזי הווי מברי וכי חזינהו סלקו יתבי באילני שמעי דקאמרי קחזינן אינשי דדמו לקמצי באילני ורשאי כל העדה ויתנו את קולם ויכבו אמר רבה אמר רבי יוחנן אותו היום [ערב] תשעה באב היה אמר הקב"ה הן בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות ויאמרו כל העדה לרגום אותם

וילכו ויבאו א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מקיש הליכה לביאה מה ביאה בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה ויוספרו לו ויאמרו באנו וגו' וכתוב אפס כי עז העם אמר רבי יוחנן (סימן) אמ"ת לכו"ו לוי"ה) משום ר"מ כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו ויהוה כלב את העם אל משה אמר רבה שהסיתו בדברים פתח יהושע דקא משתעי אמרי ליה דין ראש קטיעה ימלל אמר אי משתעינא אמרי בי מילתא וחסמין לי אמר להן וכו' זו בלבד עשה לנו בן עמרם סברי בגנותיה קא משתעי אישתיקו אמר להו הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והאכילנו את המן אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו עלה נעלה וירשנו אותה וגו' והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל וגו' אמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה כי חזק הוא ממנו א"ל תקרי ממנו אלא ממנו כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם ארץ אוכלת יושביה היא דרש רבא אמר הקב"ה אני חשבתיה לטובה והם חשבו לרעה אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מת חשיבא דידהו כי היכי דניטרודו ולא לשאלו אבתריהו ואיכא דאמרי איוב נח נפשיה ואטרידו כולי עלמא בהספידא הם חשבו לרעה ארץ אוכלת יושביה היא וגו' בעינינו כחגבים וכן היינו וגו' אמר רב משרשיא מרגלים שקרי הווי בשלמא וגו' בעינינו כחגבים לחיי אלא וכן היינו בעיניהם מנא הווי ידעי ולא היא כי הווי מברי אבילי תותי ארזי הווי מברי וכי חזינהו סלקו יתבי באילני שמעי דקאמרי קחזינן אינשי דדמו לקמצי באילני ורשאי כל העדה ויתנו את קולם ויכבו אמר רבה אמר רבי יוחנן אותו היום [ערב] תשעה באב היה אמר הקב"ה הן בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות ויאמרו כל העדה לרגום אותם

למקום. שהכהנים עמדו במקומם עד שעברו כל העם וכשעברו נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה ונמשכו לאחוריהם פסיעה אחת ונמללו כהנים מלד זה כו'. ורש"י דההוא קרא דויהי כאשר הם כל העם לעבור קדים דמשמע דהאי נתקו רגלי הכהנים צעבר השני כתיב לא היה הכי אלא אין מוקדם ומאוחר דאי כסדרן כתיב הא נפקי להו מן הירדן דכתיב ועבור ארון ה' והכהנים לפני העם והעם עלו ויזון דארון והכהנים עלו ועברו אחריהם עד צנאל לפניהם הרי ילאו מן הירדן ומאי מו דקאמר יהושע ד' וילו יהושע את הכהנים לאמר עלו מן הירדן אלא אין מוקדם ומאוחר והאי עלו מן הירדן דקאמר להו הכי קאמר להו סלקו רגליכם לאחוריהם ועודם צעבר המזרחית וכתיב בתריה נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מי הירדן אל מקומם: נשא ארון אה נשאיו וצבר. והיינו קרא קמח דכתיב ויהי כאשר הם להי עלו מן הירדן ארון ה' וגו': על עסקי שלו. שגגה שגגה לאחז כו': שעשה לרכיו. ושל לשון כי יל יזמן (דברים כח) ובשלימה (סס) דבר המוטל למעלה למטה: הארון קיים לעולם. שהרי נגנו כדלמר ציומא (דף נ"ב): שגמו וישעיהו: מררה. עוגה שאופין על פני הגמלים: נענש דוד. שמת עווא על ידו: ומידו היו לי מוקד כדים מגורי. כשהיימי צורח מפני ארזי ולאגור מפניהם הייתי משתעשע בחוקיך והיו לי לזמירות לשעשעני: לשון (א) [כפולן] ופלת מתרגמינן ומיעוף (שמות ט) שסל תכפיל עיניך לסמוס עין נהמס הדעת מהסתכל בהן מיד ואיננו: לא נפן. עגלות משה לבני קהת לפי שיש עליהם נשאת ככתף כי לא היו ממונים אלא על דבר קדושה הארון והשולחן והמזבחה ומזבח הזהב: ויד כננני כים שמה לא נפקי הכלל דלוד כתיב אלא כשהציווה הפרות מפלשמים. ואיירי דאיירי צברון נקט לה: משום דלאו ומסתכלו בו ויך בתמיה: קולרין ומשפוחים היו. לא נטלו ממלא

שלשה מיני אבנים היו. ירושלמי ג' מיני אבנים הן אבני המלון ואבנים שהיועם יהושע תחת כפות רגלי הטהני ואיסקטליות שנתן להם משה אמר רבי יוחנן פשוט לן ארבעה מיני אבנים הוה אמר ר' סימן זכר זכירה ויאות אין ונגזרו אהן תימר אבנים שהקים יהושע תחת כפות רגלי הטהני משוקעות הן צמיס אין תימר איסקטליות שנתן להן משה ככר נכנסו עמהן לארץ אלא אם כן צמח אלו קיימין באבנים שהקים יהושע להן על גבי הירדן: **ביצד כתבו ישראל את התורה.** בתוספתא רבי יהודה אומר על גבי המזבח כתובה אכל צירושלמי מני על אבני המלון נכתבו דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר על אבני המזבח נכתבו מאן דלמר על אבני המלון ככל יוס ויוס אומות העולם היו משלחין נטויין ומשילין את התורה שהיתה כתובה בשבעים לשון מ"ד על אבני המזבח לא לשעה היו ונגזרו (ס' ועוד הוא מעשה נקיס נתן הקצ"ה צינה בלב כל אומה ואומה והשילו את המורה שהיתה כתובה בע' לשון מ"ד על אבני המלון נכתבו יוחא וזאת אוחס נסיד אלתא מאן דלמר על אבני המזבח [נכתבו לשון] ושדת נסיד בין כל אבן ואבן: ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת. ואס תלמר תיפוק ליה דנשעת מתן מורה החוריה הקצ"ה על כל אומה ולשון ולא קבלוה וי"ל דעושה זה גדול הוא שלחש שהיתה כתובה צידס ולא לכו ללמוד ויניחו תימם והלמר צ"ק דמסכת ע"ז (דף צ"ג) דעדיין יש להן פתחון פה שאלמרו כלום כפית עלעו הר כגויים ישראל וכל זמן שיש להן פתחון פה אין נתחתם גזר דינם: **לרבות כנענים שבחוצה ארץ.**

מאן אמרין דאימריית. מי הכעיסך כשכעסת ולא הללת את עלמך מן השציה ועמה מי מפייסך כשנפייסתם) לנח מאלך: **וכסיד שבעה פרים ושבעה אילים.** נדברי הימים והכי רשיה דקרא ויהי צעזור האלהים את הלויס ונשאי ארון צבית ה' ויצחו שבעה פרים ושבעה אילים: **מילאת את כל ארץ ישראל צמות.** מוצמות דלע כל פסיעה מוצת: **כסיד כידון.** נדברי הימים כתיב ויצאו עד גורן כידון וישלח עוזא וגו' ובשמואל כתיב גורן נכון: **כתולה.** כשכא הארון שם נעשה להם ככידון ההורג שהרג עוזא: **ולכסוף.** לאחר שנשמה שם ששה חדשים צבית עובד אדום נעשה נכון שהפין את צימו דכתיב (שמואל ב' ו) ויבך ה' את עובד אדום (אשמו ושמה לזמיה) אשמו של עובד אדום ושמה כלומיה ילדו (ז' ששה ששה ככרס אחד ויהיו דכתיב פעלתי השמיני כי ככרו אלהים (ד"ה"א כ"ו) וכתיב אח"כ שנים ושלש דלעיל הוא ושמועמי בשם ר' מנחם ב"ר חלבו גורן נכון הוא גורן ארונה היצוי וא"כ הוא ה"ג צמחלה נכון ולכסוף כידון על שם המזבח שמחילמו בניו וסופו מרג וכידון לשון שצר וסורגן הוא כמו יראו עינוו כידו (א"ר כ"א): **נמלאם.** קיפא דכרייתא דלעיל הוא אלא משום דמנא צה ועל דבר זה נעשה עוזא אפסקיה ככל הני: **שהעמיד משה צעזר הירדן צערנוס מואב.** ומנא דכרייתא כי קאי חלרן כנענ קרי עבר המורה עבר הירדן וכי קאי צערנוס מואב או בשאר המעבר קרי ארץ כנען עבר הירדן והוא מעבר המערבי: **כנגלל.** לאחר שצנו מהין המזבח צהר עיבל קיפלוס והציאוס לגלגל וקצעוס שם: **כילד כענו.** על המזבח צהר עיבל: **היאך למדו אומות העולם.** העמיקותם) מורה הלא לא נלטוו לכומצה כשצעים לשון אלא לנח וללמדה כל הרואה שלא יחא פתחון פה לאותם האומות לומר לא היה לנו מהיכן ללומדה: **נטוירין שלהן.** סופרים שלהם והם קורין אותן נטוירין: **והשילוח.** והעמיקוה כלומר נטלוה משם ע"י העתקה: **וכסנו למטה.** צנן הדף למען אשר לא ילמדו עוד גזון לעיל מנייה כתיב כי המרס מתרימס. ודבר זה כתבו למטה להודיע לשבעה אומות היוצאים חוץ מגבולי ארץ ישראל שלא נצטוו להחרימם אלא על אותם שבתוך הגבולים נצטוו להחרימם כדי שלא ילמדו מעשיהם המקולקלין אבל ארץ אש חזרין בתשובה לקבל אותם ושבותם אין מקבלין דמחמת יראה הם עושים ה"ג בחוס' אם אתם חזרין בכס אנו מקבלין אתכם. ל"ה: ה"ג ושבת שבין לרבות כנענים שבחוצה ארץ. דקרא בחז"ל כתיב) כי תצא למלחמה פארץ לחוצה ארץ והכי תני בספרי כי תצא למלחמה במלחמת הרשות הכתוב מדבר כי תצא משמע כשנעלה על דעתך [לצאת:] ושבת

1. ור' באבשי בית שמש כי ראו בארץ ה' ור' בעם שבעים איש חמושים אף איש וחיבאלו הים ור' הקה"י בעם מכה גדולה: שמואל א' ו' י' ויהי כי יצאו נשאי ארון ה' ששה צעדים ויזיחו שור ומריא: שמואל ב' ג' י' ויהי בעזר האלהים את הלויס נשאי ארון בריח ה' ויובחו שבעה פרים ושבעה אילים: דברי הימים א' טו כ' ויבאו עד גורן כידון וישלח עוזא את ירו לאתו את הארון פי שקטו הקרי: דברי הימים א' ג' ט' ויבאו עד גורן נכון וישלח עוזא אל ארון האלהים ויאחו בו פי שקטו הקרי: שמואל ב' ו' י' בעבר הירדן בארץ מואב היאיל משה באר את החוקה הזאת לאמר: ודברים א' ה' וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת בעברך למען אשר תבא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך ארץ זבת חלב ודבש כאשר דבר ה' אלהי אבותיך לך: דברים כ' ג' וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב: ודברים כ' ח' ושתיים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן תחת מצב רגלי הכותבים נשאי ארון הברית ויהו עם עד היום היום: יהושע ט' י' ואת שתיים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע בגלגל: יהושע ט' י' וימען אשר לא ככל חובבתם אשר ישעו לאלהיהם ויחטאתו ליה אלהיהם: דברים כ' ח' והיו עמים משרפות שיר קוצים כסודיים באש ארץ: וישעיהו לג' ב' כי תצא למלחמה על איבך ונתת יי אלהיך בידך ושבתו שכיו: דברים כ"א'

6. [תוספתא פ"ח:]
7. [תוספתא ט"א, ט"ב:] כסאי: פייסך שמתפייסת, כדליתא ברבסו מ"ד, כ"ב"א ליתא העמיקוה, (ו) ודברים כ"א, (ז) [ירוש' מלך], (ח) ודברים כ"א, (ט) רש"י (י) רש"י (כ) וישע' חוס' ד"ה דלגיניה, (ל) גירסת רש"י וכן למטה, (מ) גירסת רש"י ומיהו מלטי, (נ) ופ' חוס' גיעין מו. ד"ה כיון, (ס) רש"י.

הגהות הב"ח
(6) נ"ג' שהקים משה בעבר הירדן חלרן מואב:

מוסף רש"י
לרבות כנענים שבחוצה לארץ. ואע"פ שהם משעבד אומות ודברים כ"א:

הוספות שאנץ
לכבודו: מאן אמרין דאמרת. מי הכעיסך שחכעסת ולא הללת את עמך מן השציה. ועור מי פייסך שמתפייסת. ל"ה: כתיב כידון כדברי הימים ויבאו עד גורן כידון וישמואל כתיב גורן נכון. בתולה כשכא הארון נעשה להם ככידון ההורג שהרג את עזרא ויחאחר שנשמה שם י הדישים בבית עובד אדום נעשה להם ככרס שהדין את כיתו כדכתיב ויבך ה' את עובד אדום. ומשמתי בשם רבי מנחם ב"ר חלבו גורן נכון הוא גורן ארונה היבוס. וא"כ הוא (גורן) (ה"ג) בחזרה נכון ולכסוף כידון על שם המזבח שמחילמו בניו ולכסוף חרוב וכידון לשון שבר וחרובין הוא כמו יראו עינו כידו. כ"פ"ה: וכתבו להם למטה למען אשר לא ילמדו אתכם וגו'. לעיל מנייה (כתיב) כי החרם חזריתם ודבר זה כתבו למטה להודיע לך אומות היושבין חוץ מגבולי ארץ ישראל שלא נצטוו להחרימם אלא על אותם שבתוך הגבולים נצטוו להחרימם כדי שלא ילמדו מעשיהם המקולקלין אבל ארץ אש חזרין בתשובה לקבל אותם ושבותם אין מקבלין דמחמת יראה הם עושים ה"ג בחוס' אם אתם חזרין בכס אנו מקבלין אתכם. ל"ה: ה"ג ושבת שבין לרבות כנענים שבחוצה ארץ. דקרא בחז"ל כתיב) כי תצא למלחמה פארץ לחוצה ארץ והכי תני בספרי כי תצא למלחמה במלחמת הרשות הכתוב מדבר כי תצא משמע כשנעלה על דעתך [לצאת:] ושבת

מאן אמרין דאימריית (להא) ראימריית ומאן אתא עלך דאיפייסת יודך בעם שבעים איש וחמושים אלף איש רבי אבהו ורבי אלעזר חד אמר שבעים איש היו וכל אחד ואחד שקול כחמושים אלף וחד אמר חמושים אלף היו וכל אחד ואחד שקול כשבעים סנהדרין ויהוה כי צעדו נושאי ארון ה' ששה צעדים ויובח שור ומריא וכתוב: **שבעה פרים ושבעה אילים** אמר רב פפא בר שמואל על כל פסיעה ופסיעה שור ומריא על כל שש ושש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים אמר רב חסדא אם כן מילאת את כל ארץ ישראל במות אלא אמר רב חסדא על כל שש ושש פסיעות שור ומריא על כל ששה סדרים של שש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים כתיב כידון וכתוב: **נכון אמר רבי יוחנן בתולה כידון ולכסוף נכון:** (נמצאת אתה אומר שלשה מיני אבנים היו אחד שהקים משה (6) בארץ מואב שנאמר **בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר וגו' ולהלן הוא אומר** וכתבת עליהן את כל דברי התורה והושע בתוך הירדן שנאמר **ושתיים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן ואחד שהקים בגלגל שנאמר וגו' ואת שתיים עשרה האבנים האלה אשר לקחו וגו' ת"ר כיצד כתבו ישראל את התורה רבי יהודה אומר על גבי אבנים כתובה שנאמר **וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת וגו' ואחר כך סדו אותן בסיד אמר לו רבי שמעון לדברך היאך למדו אומות של אותו הזמן תורה אמר לו בינה תורה נתן בהם הקב"ה ושיגורו נוטוירין שלהן וקילפוה את הסיד והשילוחה ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת שהיה להן ללמד ולא למדו ר' שמעון אומר על גבי סיד כתובה וכתבו להן למשה **למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל וגו' הא למדת שאם היו חזרין בתשובה היו מקבלין אותן אמר רבא בר שילא מ"מ דרבי שמעון דכתיב **והיו עמים משרפות סיד על עסקי סיד ור' יהודה כי סיד מה סיד אין לו תקנה אלא שריפה אף אותם הכותים אין להם תקנה אלא שריפה כמאן אולא הא דתניא **ושבת שבין לרבות כנענים שבחוצה ארץ שאם חזרין בתשובה מקבלין אותן כמאן**********

מאן אמרין דאימריית (להא) ראימריית ומאן אתא עלך דאיפייסת יודך בעם שבעים איש וחמושים אלף איש רבי אבהו ורבי אלעזר חד אמר שבעים איש היו וכל אחד ואחד שקול כחמושים אלף וחד אמר חמושים אלף היו וכל אחד ואחד שקול כשבעים סנהדרין ויהוה כי צעדו נושאי ארון ה' ששה צעדים ויובח שור ומריא וכתוב: **שבעה פרים ושבעה אילים** אמר רב פפא בר שמואל על כל פסיעה ופסיעה שור ומריא על כל שש ושש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים אמר רב חסדא אם כן מילאת את כל ארץ ישראל במות אלא אמר רב חסדא על כל שש ושש פסיעות שור ומריא על כל ששה סדרים של שש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים כתיב כידון וכתוב: **נכון אמר רבי יוחנן בתולה כידון ולכסוף נכון:** (נמצאת אתה אומר שלשה מיני אבנים היו אחד שהקים משה (6) בארץ מואב שנאמר **בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר וגו' ולהלן הוא אומר** וכתבת עליהן את כל דברי התורה והושע בתוך הירדן שנאמר **ושתיים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן ואחד שהקים בגלגל שנאמר וגו' ואת שתיים עשרה האבנים האלה אשר לקחו וגו' ת"ר כיצד כתבו ישראל את התורה רבי יהודה אומר על גבי אבנים כתובה שנאמר **וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת וגו' ואחר כך סדו אותן בסיד אמר לו רבי שמעון לדברך היאך למדו אומות של אותו הזמן תורה אמר לו בינה תורה נתן בהם הקב"ה ושיגורו נוטוירין שלהן וקילפוה את הסיד והשילוחה ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת שהיה להן ללמד ולא למדו ר' שמעון אומר על גבי סיד כתובה וכתבו להן למשה **למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל וגו' הא למדת שאם היו חזרין בתשובה היו מקבלין אותן אמר רבא בר שילא מ"מ דרבי שמעון דכתיב **והיו עמים משרפות סיד על עסקי סיד ור' יהודה כי סיד מה סיד אין לו תקנה אלא שריפה אף אותם הכותים אין להם תקנה אלא שריפה כמאן אולא הא דתניא **ושבת שבין לרבות כנענים שבחוצה ארץ שאם חזרין בתשובה מקבלין אותן כמאן**********

מאן אמרין דאימריית (להא) ראימריית ומאן אתא עלך דאיפייסת יודך בעם שבעים איש וחמושים אלף איש רבי אבהו ורבי אלעזר חד אמר שבעים איש היו וכל אחד ואחד שקול כחמושים אלף וחד אמר חמושים אלף היו וכל אחד ואחד שקול כשבעים סנהדרין ויהוה כי צעדו נושאי ארון ה' ששה צעדים ויובח שור ומריא וכתוב: **שבעה פרים ושבעה אילים** אמר רב פפא בר שמואל על כל פסיעה ופסיעה שור ומריא על כל שש ושש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים אמר רב חסדא אם כן מילאת את כל ארץ ישראל במות אלא אמר רב חסדא על כל שש ושש פסיעות שור ומריא על כל ששה סדרים של שש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים כתיב כידון וכתוב: **נכון אמר רבי יוחנן בתולה כידון ולכסוף נכון:** (נמצאת אתה אומר שלשה מיני אבנים היו אחד שהקים משה (6) בארץ מואב שנאמר **בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר וגו' ולהלן הוא אומר** וכתבת עליהן את כל דברי התורה והושע בתוך הירדן שנאמר **ושתיים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן ואחד שהקים בגלגל שנאמר וגו' ואת שתיים עשרה האבנים האלה אשר לקחו וגו' ת"ר כיצד כתבו ישראל את התורה רבי יהודה אומר על גבי אבנים כתובה שנאמר **וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת וגו' ואחר כך סדו אותן בסיד אמר לו רבי שמעון לדברך היאך למדו אומות של אותו הזמן תורה אמר לו בינה תורה נתן בהם הקב"ה ושיגורו נוטוירין שלהן וקילפוה את הסיד והשילוחה ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת שהיה להן ללמד ולא למדו ר' שמעון אומר על גבי סיד כתובה וכתבו להן למשה **למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל וגו' הא למדת שאם היו חזרין בתשובה היו מקבלין אותן אמר רבא בר שילא מ"מ דרבי שמעון דכתיב **והיו עמים משרפות סיד על עסקי סיד ור' יהודה כי סיד מה סיד אין לו תקנה אלא שריפה אף אותם הכותים אין להם תקנה אלא שריפה כמאן אולא הא דתניא **ושבת שבין לרבות כנענים שבחוצה ארץ שאם חזרין בתשובה מקבלין אותן כמאן**********

מאן אמרין דאימריית (להא) ראימריית ומאן אתא עלך דאיפייסת יודך בעם שבעים איש וחמושים אלף איש רבי אבהו ורבי אלעזר חד אמר שבעים איש היו וכל אחד ואחד שקול כחמושים אלף וחד אמר חמושים אלף היו וכל אחד ואחד שקול כשבעים סנהדרין ויהוה כי צעדו נושאי ארון ה' ששה צעדים ויובח שור ומריא וכתוב: **שבעה פרים ושבעה אילים** אמר רב פפא בר שמואל על כל פסיעה ופסיעה שור ומריא על כל שש ושש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים אמר רב חסדא אם כן מילאת את כל ארץ ישראל במות אלא אמר רב חסדא על כל שש ושש פסיעות שור ומריא על כל ששה סדרים של שש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים כתיב כידון וכתוב: **נכון אמר רבי יוחנן בתולה כידון ולכסוף נכון:** (נמצאת אתה אומר שלשה מיני אבנים היו אחד שהקים משה (6) בארץ מואב שנאמר **בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר וגו' ולהלן הוא אומר** וכתבת עליהן את כל דברי התורה והושע בתוך הירדן שנאמר **ושתיים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן ואחד שהקים בגלגל שנאמר וגו' ואת שתיים עשרה האבנים האלה אשר לקחו וגו' ת"ר כיצד כתבו ישראל את התורה רבי יהודה אומר על גבי אבנים כתובה שנאמר **וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת וגו' ואחר כך סדו אותן בסיד אמר לו רבי שמעון לדברך היאך למדו אומות של אותו הזמן תורה אמר לו בינה תורה נתן בהם הקב"ה ושיגורו נוטוירין שלהן וקילפוה את הסיד והשילוחה ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת שהיה להן ללמד ולא למדו ר' שמעון אומר על גבי סיד כתובה וכתבו להן למשה **למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל וגו' הא למדת שאם היו חזרין בתשובה היו מקבלין אותן אמר רבא בר שילא מ"מ דרבי שמעון דכתיב **והיו עמים משרפות סיד על עסקי סיד ור' יהודה כי סיד מה סיד אין לו תקנה אלא שריפה אף אותם הכותים אין להם תקנה אלא שריפה כמאן אולא הא דתניא **ושבת שבין לרבות כנענים שבחוצה ארץ שאם חזרין בתשובה מקבלין אותן כמאן**********

מאן אמרין דאימריית (להא) ראימריית ומאן אתא עלך דאיפייסת יודך בעם שבעים איש וחמושים אלף איש רבי אבהו ורבי אלעזר חד אמר שבעים איש היו וכל אחד ואחד שקול כחמושים אלף וחד אמר חמושים אלף היו וכל אחד ואחד שקול כשבעים סנהדרין ויהוה כי צעדו נושאי ארון ה' ששה צעדים ויובח שור ומריא וכתוב: **שבעה פרים ושבעה אילים** אמר רב פפא בר שמואל על כל פסיעה ופסיעה שור ומריא על כל שש ושש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים אמר רב חסדא אם כן מילאת את כל ארץ ישראל במות אלא אמר רב חסדא על כל שש ושש פסיעות שור ומריא על כל ששה סדרים של שש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים כתיב כידון וכתוב: **נכון אמר רבי יוחנן בתולה כידון ולכסוף נכון:** (נמצאת אתה אומר שלשה מיני אבנים היו אחד שהקים משה (6) בארץ מואב שנאמר **בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר וגו' ולהלן הוא אומר** וכתבת עליהן את כל דברי התורה והושע בתוך הירדן שנאמר **ושתיים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן ואחד שהקים בגלגל שנאמר וגו' ואת שתיים עשרה האבנים האלה אשר לקחו וגו' ת"ר כיצד כתבו ישראל את התורה רבי יהודה אומר על גבי אבנים כתובה שנאמר **וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת וגו' ואחר כך סדו אותן בסיד אמר לו רבי שמעון לדברך היאך למדו אומות של אותו הזמן תורה אמר לו בינה תורה נתן בהם הקב"ה ושיגורו נוטוירין שלהן וקילפוה את הסיד והשילוחה ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת שהיה להן ללמד ולא למדו ר' שמעון אומר על גבי סיד כתובה וכתבו להן למשה **למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל וגו' הא למדת שאם היו חזרין בתשובה היו מקבלין אותן אמר רבא בר שילא מ"מ דרבי שמעון דכתיב **והיו עמים משרפות סיד על עסקי סיד ור' יהודה כי סיד מה סיד אין לו תקנה אלא שריפה אף אותם הכותים אין להם תקנה אלא שריפה כמאן אולא הא דתניא **ושבת שבין לרבות כנענים שבחוצה ארץ שאם חזרין בתשובה מקבלין אותן כמאן**********

11. למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל חובבתם אשר ישעו לאלהיהם ויחטאתו ליה אלהיהם: דברים כ' ח' והיו עמים משרפות שיר קוצים כסודיים באש ארץ: וישעיהו לג' ב' כי תצא למלחמה על איבך ונתת יי אלהיך בידך ושבתו שכיו: דברים כ"א'

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

לו.

עין משפט
נר מצוה

כז א מיי פ"ט מהל' כלי
המקדש ב"ל ט ע"ג
כ"מ:

מוסף רש"י

זו ביאה ראשונה. שאלו
לארץ ימי יהושע (ברכות
ד. ד.) זו ביאה שניה.
כשעלו מגלות בבל ימי
עזרא (שם). ליעשה
להם נס. לנחל ביד רמה
(שם) לעלות מרוע על
כרסם של מלכי פרס
(שנהרודיו צח.) בביאה
שניה. ימי עזרא,
כביאה ראשונה. ימי
יהושע. מהקפסן הכתוב
(שם). אלא שגם
החטא ולא הלכו אלא
כרסות כרס וכל מלכי
פרס שמעמדו להם למוט
ולחטאיות (ולדיוט
החמין (ברכות ד.)
וקיפלו. כמו וקיפלו
(חולין מד. ע"ש).

תוספות שאנץ

שביו לרבות כנענים
שבחובם. בא החרוב
להחריב כנענים שבחובה
לארץ ולקיים מהם יפת
תורא שלא יאחזקו כלל לא
תחיה כל נשמה. כמאן כר'
שמעון שכתב להם שיחזור
בחיבה וירוקא אותם
העומדין בצבולין אבל
העומדין חרן לצבולין לא
היו בכלל לא תחיה כל
נשמה. שאם היו רוצים
לפנות את ארצם והולכים
להם לא נעטו להחרים
כמו שפינה הרגביז והלך
לו. (אלא ונאכל לו'
יהודה כולם בכלל ולא
תחיה וא"ת לר' יהודה
דאמר דנעטו להחרים
כל הכנענים שבחובה
לארץ למה לי קרא ולא
תחתן בם חתונות לר' מלא
כספר שופטים וכן
הרגביז שפינה והלך לו;
דמשה לא עבר דיהושע
עבר. תי' פשטא דשל
משה לא עבר דמשה היה
עוברת הירדן והלא לא
כבשו אז אלא ארץ סיחון
ועוג ושמא אותן שנמלטו
מארץ סיחון ועוג לעבר
הירדן ארץ כנען לא
הזיקה הצרעה עד יהושע:

כמאן כר' שמעון. דלמר שכתב להם שיחזרו בשמחה ויקבלו אלהם
לא היו העומדין חרן לצבולין בכלל לא תחיה כל נשמה (אבל לר' יהודה
כולן בכלל לא תחיה: נסרו. מתקלקל מרעי: והפסוי. לטון מהומה
וערצוב הגוף ומה שצמחו: ביאה ראשונה. ימי יהושע: ביאה
שניה. ימי עזרא: ליעשה להם נס.
לעלות צרוע ולא יהיו משתעבדים
למלכות אלא שגם מטאס של ישראל
ימי בית ראשון ונגזר עליהם שלא
יעלו אלא צרעות כדכתיב מי כנס
מכל עמו (עזרא א: פרו ממעל.
עניו: ושרשו מחספ. סירוס:
(א) והטלו עולות ושלמים. שכן נטעו
באותה פרשה אנשים שלמות מצנה
וגו' וצנת שלמים וגו': מאי והטלו.
ביהושע הכי כתיב צהאי קרא
דמתני' וכל ישראל וגו' חזיו אל מול
הר גריזים והחזיו אל מול הר עיבל
למה לי למיכתב והחזיו דמשמע או
חזיו המיוחד או חזיו הטכר במקום
אחר: כדרך שחוקין. השכטים
צבר גריזים והר עיבל כדכתיב
הרעם (ח) אלה יעמדו לצדך את
דעם וגו' ואלה יעמדו על הקלה:
כך חלוקים צבאי אפוד שאלמר כהן
ששה משמותם וגו' הן ששה דהר
גריזים כמזכיר על האמת וששה דהר
עיבל כמזכיר על השמים והיינו דכתיב
והחזיו אותם חזיו החקוק באלת מן
האנשים: כמולדוס. כסדר לידתן
ששה האחרונים כסדרן וגו' ולא
ישאכר וזולין יוסף וצנימין זהו סדר
לידתן וששה ראשונים נכתבו זה
יהודה ראשון שמעון ולוי דן ונפתלי
כסדר לידתן חוץ מיהודה: ועשרים
אחרונים עשרים וארבע הוא דהו:
לא

כמאן כר' שמעון ב"ב וראה כמה נסים נעשו
באותו היום עברו ישראל את הירדן ובאו
לחד גריזים ולהר עיבל יתר מששים מיל ואין
כל בריה יכולה לעמוד בפניהם וכל העומד
בפניהם מיד נחרו שנאמר **את אימתי אשלח
לפניך והמותי את כל העם אשר תבא בהם
וגו' ואומר תפול עליהם אימתה ופחד עד
יעבר עמך ה' זו ביאה ראשונה עד יעבר עם
זו קנית זו ביאה שניה אמור מעתה ראויין
היו ישראל לעשות להם נס בביאה שניה
כביאה ראשונה אלא שגם החטא ואחר כך
הביאו את האבנים ובנו את המזבח וסדרוהו
בסיד וכתבו עליהם את כל דברי התורה
בשבעים לשון שנאמר **באר היטב והעלו
עולות ושלמים ואכלו ושתו ושמחו וברכו
וקללו וקיפלו את האבנים ובאו ולנו בגלגל
שנאמר והעברתם אותם עמכם והנחתם
אותם במלון יבול בכל מלון ומלון ת"ל אשר
תלינו בו הלילה וכתוב ואת שתיים עשרה
האבנים האלה אשר לקחו וגו' תנא צרעה לא
עברה עמהם ולא הוא כתיב ושלחתי את
הצרעה לפניך אמר ר' שמעון בן לקיש על
שפת ירדן עמדה וזרקה בהן מרה לפימתי
ענינה מלמעלה וסירסתן מלמטה שנאמר
**ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם אשר
כגובה ארזים גבהו וחסון הוא כאלונים
ואשמיד פרוי ממעל ושרשו מתחת וגו' רב
פפא אמר שתי צרעות הואי חדא דמושה
וחדא דיהושע דמשה לא עבר דיהושע עבר:******

ששה שבטים עלו לראש הר גריזים כו': מאי והחזיו אמר רב כהנא
כדרך שחלוקין כאן כך חלוקין באבני אפוד שתי אבנים טובות
היו לו לכהן גדול על כתיפיו אחת מכאן ואחת מכאן ושמות שנים
עשר שבטים כתוב עליהם ששה על אבן זו וששה על אבן זו שנאמר
**ששה משמותם על האבן האחת וגו' שניה כתולדותם ולא ראשונה
כתולדותם מפני שיהודה מוקדם וחמישים אותיות היו עשרים וחמש
על אבן זו ועשרים וחמש על אבן זו רבי חנינא בן גמליאל אומר
לא**

צבט ר' יונתן אמר אילו היה כל שצטו של לוי שם לא היו שוין למה שכבר נפלו משצטו של שמעון עשרים וארבעה אלף צבטים א"ר יצחק בר בון
אילו היה שם כל שצטו של לוי היו שוין למה שלא צב משצטו ראובן וגו' אלא מ' אלף חלוצי צבא והשאה אתי שפיר והחזיו אל מול הר עיבל
חזיו המצבור שהוא הכרוב דהו חזיו צבטים ורובא צבצרי ומיהו כשמקדק צמנין אחרון שנאמר צו לאלה מחלק הארץ (במדבר כו) לאחר
שמתו מרגלים כדכתיב וצאלה לא היה אש וגו' והיה צבנת הארבעים לאחר פטירת אהרן דכתיב ציה ויעל אהרן הכהן וגו' ימת שם צבנת
הארבעים לאלת בני ישראל מארץ מזרים צבנת הארבעים (שם ג) והכי מוכח כסדר עולם חמלא צמנין צבטים שעמדו על הר גריזים עורף על
אותן שעמדו צבר עיבל תשע אלף חסר ק"ל ואפילו אם עמדו לויס למטה שמנה אלף עדיין היו מרובין של הר גריזים קרוב לאלף שהרי אמת
מואל צפרטן של אותן צבטים שעמדו על הר עיבל שלש מאות ושצנת אלפים ותתק"ל וצפרטן של הר גריזים ג' מאות וששה עשר אלף וח"ת
וי"ל הא דאמרין צירושלמי שאם היה שם כל שצטו לוי היו שוין לאו דוקא שיהי מרובין היו אלא כלומר לא היו של הר גריזים פחותין (א) והשאה
שלא היו כל שצטו לוי שם צריך לומר שעמדו לויס למטה תשע אלף או יותר אבל הא דאמר רבי שמואל בר חמני צבט ר' יונתן אילו היה שם
כל שצטו של לוי לא היו שוין למה שכבר נפלו משצטו של שמעון עשרים וארבעה אלף קשיא שהרי המנין היה אחרון כן כדכתיב ויהי אחרי המגפה
וגו' (שם כה) ומה שחלק עניו ר' יוסי צר בון לפי שלא צב משצטו ראובן וגו' אלא חלוצי צבא א"כ לא נשאר משצטו ראובן אלא ג' אלף
ותש"ל שהרי כל פקודי צבט [ראובן] לא היו כי אם מ"ג אלף ותש"ל והיאך היו אותן ג' אלף ותש"ל של ראובן שנשאר משצטו לירדן ממלאין ל"ד
אלף שנפלו משמעון שהיה צבנת הארבעים מיהו הא לא קשיא דליכא למימר דהיי קאמר מחמת חסרון משצטו שמעון שנפלו צבנטה אפילו היה
שם שצטו של לוי לא היו שוין דמתוך כך היו של הר גריזים מועטין ולא שיחסרו מהן עשרים וארבעה אלף משמעון (א) אלא ג' אלפים או פחות ועלה
קאי רבי יוסי צר בון אפילו לדברין כשאתה מחסר כנגדו ג' אלף ותש"ל משצטו ראובן שנשאר משצטו לירדן והיו שוין משמת מחסר של שצטו
שמעון איך חסר יותר מג' אלף ותש"ל אבל היה דר' שמואל בר נחמני חיקשי דפרשית דהמגפה היתה קודם חסרון משצטו ע"ז אבן
זו ועשרים וחמש על אבן זו. ירושלמי והלא אינן אלא כ"ג מכאן וכ"ו מכאן פ"י למנא דמני החס כשם שחלוקים כאן כך חלוקין בצבטי אפוד מקשה א"כ
על אותה אבן שהיו עליה של הר גריזים (א) היו כ"ג ועל השניה כ"ו וחזולין מלא ומשני א"ר יונתן צמנין היה חזי מכן ו"ל דעל השניה שכתובין עליה
אותו של הר עיבל היה כתוב צ"ג ועל הראשונה ימין א"ר זבדא וראות מי כתיב ששה שמונים לא כתיב אלא ששה משמונים משמותם ולא כל שמונים:
לעשות

(א) [מוספתא פ"ח],
(ב) סנהדרין ל: כרמול ד,
(ג) דנבט כו, (ד) ונוג',
(ה) ר"ל, (ו) ר"ל, (ז) אמת
ד' יהודה אלעזרין דוקא
וגו' בני יפ"ת כו' כ"ה
כ"מ: (י) שיה לניב,
(יא) ר"ל, (ב) ר"ל וע"י
ר"ל, (ד) היו כ"ג ועל
ההוא. ר"ל ומהלכיה
היה של הר גריזים היו כ"ו
ועל השניה כ"ג חסון, (א)

תורה אור השלם

1. את אימתי אשלח
לפניך והמותי את כל
העם אשר תבא בהם
וגתתי את כל איביך
אליו שמה כג כו
2. תפול עליהם אימתה
והחזיו אותם חזיו הר
עיבל כדכתיב וירוקא ידמו
קאמן עד יעבר עמך י'
שמעון טו טו
3. וכתבת על האבנים
את כל דברי התורה
הזאת באר היטב:
דברים כו ה
4. וצו אותם לאמר
שאו לכם מזוה מתוך
הירדן ממציב גבלי
ההרבים הכין שתיים
עשרה אבנים והעברתם
אותם עמכם והנחתם
אותם במלון אשר תלינו
בו הלילה. יהושע ד ג
5. ואת שתיים עשרה
האבנים האלה אשר
לקחו מן הירדן הקים
יהושע בגלגל:
יהושע ד כ
6. ושלחתי את הצרעה
לפניך וגרשה את החי
את הכנעני ואת החתי
מלפניך: שמיט כו כח
7. ואנכי השמדתי את
האמורי מפניהם אשר
כגובה ארזים גבהו וחסון
הוא כאלונים ואשמיד
פרוי ממעל ושרשו יתשו
מקחת: עמוס ב ט
8. וכל ישראל חקניו
ושפטיה ושפטיו מערים
מזה ומזה לארץ נגד
ההרבים הלוחם נשאי
ארון ברית: כגו כ"א
חזיו אל מול הר גריזים
והחזיו אל מול הר
עיבל כאשר צוה משה
עבר י' לקרן את העם
ישראל בראשונה:
יהושע ח לג
9. ששה משמותם על
האבן האחת ואת שמות
הששה הנותרים על
האבן השנית
כתולדותם: שמוה כה י

הגהות רב"ח

(א) רש"י ד"ה והטלו י"ל
קודם ד"ה פרוי:

גליון הש"ס

גמ' וקיפלו את האבנים.
כמו וקיפלו רש"י חזיון מה
ע"ה ד"ה דלקפלו: